

door Norbert HOSTYN

1933

Van 3 april tot 17 augustus 1933 organiseerde een Jan DE CLERCK-comité een tentoonstelling in het Oostendse Kursaal. Tijdens de openingsplechtigheid voerde L. PORTA het woord als voorzitter van het comité. Verder waren er speeches van criticus Jean LAENEN en letterkundige Karel JONCKHEERE. Op 10 augustus waren er verdere voordrachten over Jan DE CLERCK door Désiré STEYNS en kunsthistoricus Maurice DE PRAETERE.

1935

Op 10 maart '35 verscheen een artikel over Jan DE CLERCK in het "Strijdersblad". Het was van de hand van Maurice DE PRAETERE.

In april hield hij een tentoonstelling in het expozaaltje van zijn woonhuis. Bij die gelegenheid schreef M. AUREL een belangrijke bijdrage over Jan DE CLERCK in de krant "Le Phare" (17 april 1935) :

"Jeudi dernier notre artiste ostendais, avait invité ses concitoyens à faire la visite de son studio.

Il le faisait à titre de philanthropie, car, les entrées dont le montant était laissé à la libre générosité des visiteurs était destiné au fonds de la Reine.

Le Premier Echevin des Beaux-Arts, Monsieur Géo VERHAEGHE, avait accepté la Présidence d'Honneur du Comité, qui comportait comme Président : M. le notaire honoraire VAN CAILLIE, le Secrétaire : Emile SMISSAERT et Trésorier : Monsieur V. LIEVENS.

Assez bien d'amateurs de peinture avaient assisté à l'inauguration jeudi dernier et la recette, à envoyer pour les pauvres, sera intéressante.

Nous avons eu plaisir à revoir le studio de Jan DE CLERCK.

Ce peintre, qui a du talent, a tort de se confiner dans sa modestie. Il se fait trop peu connaître.

Ses productions sont variées et c'est ce qui fait le charme de ses oeuvres.

Paul DE MONT l'a bien dépeint en comparant Jan DE CLERCK à un homme parlant plusieurs langues. Il est comme le Flamand de race, qui sait faire vibrer sa palette sous tous les cieux et qui, en même temps, possède le don original de considérer chacun des paysages qu'il rend de l'oeil d'un autochtone.

Comme Jan DE CLERCK nous l'exposait, il crée des atmosphères. Ses tableaux sont vivants et forment un tout parlant. DE CLERCK ne fait pas de l'art pour le magasin. Il peint pour lui, en quelque sorte, poussé par le besoin de s'extérioriser et puis son oeuvre achevée, considère qu'il en a reçu la pleine satisfaction de ce qu'elle peut lui fournir d'agrément.

Nous ne dirons pas que son oeil rend les paysages toujours tel que le profane le voit. DE CLERCK essaie de pénétrer la psychologie de l'objet et tâche d'en rendre les arcanes intérieurs. Sa palette est vive, ses couleurs coulent comme un

ruisseau de lumière, surtout depuis le temps de ses premiers voyages en Bretagne, il en a accentué la profondeur des tons. Avant cela, il se complaisait plutôt à la nébulosité qu'il traduisait dans des effets de brouillard, de pluie, quelque chose l'atmosphère nordique. Après qu'il a ramené du soleil de France si ses toiles perdent par là en mystère, elles gagnent en clarté et en intensité lumineuse.

Une toile de DE CLERCK est comme un poème qu'il faut analyser, et c'est un charme d'entendre le peintre développer l'idée maîtresse de ses compositions, lesquelles ne révèlent pas toujours spontanément l'idée directrice. N'en faisons pas un reproche au peintre, mais plutôt à la peinture et ainsi nous en revenons au problème ardu et jamais tranché, qui mit aux prises les partisans des arts plastiques contre ceux prétendant que la littérature seule était capable de pénétrer les tréfonds de la pensée de l'artiste et de la rendre dans son plein développement.

Rappelons-nous la fameuse statue de Laoccon et de ses fils encerclés de serpents.

Nous conseillons vivement à ceux que les Beaux-Arts intéressent, d'aller visiter le studio DE CLERCK, 15, rue de Bruxelles.

Ils seront reçus avec grande affabilité et surtout sans aucun esprit mercantile, puisque aucun tableau n'est à vendre pendant l'exposition.

En même temps qu'une satisfaction d'art, nos concitoyens pourront participer à une bonne oeuvre, en versant leur obole pour l'appel de la Reine."

1937

Van 16 september 1937 dateert een gelegenheidsfoto, gemaakt naar aanleiding van de tentoonstelling "Groupe d'art wallon contemporain" in het Kursaal te Oostende. Op die foto zien we ondermeer James ENSOR, Antoine SCHYRGENS, Emile BULCKE en Jan DE CLERCK. Het samentreffen van deze vier kunstenaars op die groepsfoto maakt ze tot een uniek document (1).

In september 1937 maakte Jan DE CLERCK een reis naar Lourdes. Te Biarritz maakte hij enkele aquarellen. Tijdens dezelfde reis bezocht hij de Internationale Tentoonstelling te Parijs.

1939

Als voorzitter van de "Internationalis Artium Corporatio" sprak Jan DE CLERCK op 28 mei 1939 een rede uit tijdens een bijeenkomst in het Provinciegebouw te Brugge. In zijn nagelaten archivalia vonden we een handgeschreven leidraad van die redevoering terug (2). Daaruit halen wij volgende essentiële passages :

"... Met Pax aan de top werkt de Internationalis Artium Corporatio in alle stilte voor eenieders welzijn en verbroedering. Onze 'Corporatio' hangt van geen enkel regeering af maar behoort tot alle landen. Scheppende beroepsschilders, beeldhouwers, hoogleeraars & licenciaten in archeologie en kunstgeschiedenis en eenige uitgelezen personen zijn vereenigd om te bereiken het hooger, het beter leven... In de laatste maanden hebben menige onzer leden grooten bijval genoten onder andere den

Franschen beeldhouwer Maurice RINGOT met het monumentaal borstbeeld ingehuldigd in oktober laatstleden - de welgeslaagde retrospectieve van schilder Willem PAERELS in Den Haag - 'His Majesty King George' van den Engelschen beeldhouwer Sir William REID DIRK is hoog geprezen en zal weldra voltooid zijn - van beeldhouwer Oscar DE CLERCK de grote basreliëf of fries uitgevoerd in Dinanterie thans prijkkende in 't Belgisch Paviljoen te New-York - Het overgroot succes van Frank BRANGWYN en Jules DE BRUYCKER met hunne etsen te Brussel - Het onlangs uitgegeven boek 'Les heures Italiennes' van Jules BOSMANT, is aantrekkelijk - van Professor Nicolay RAYNOFF Bulgaarsche schilder en dichter, auteur van een nieuwe kunstgeschiedenis verschijnt in 12 grote volumes. De doeken van den grooten Mexikaanschen schilder Diego RIVERA te New-York zijn nogmaals een nieuwe veropenbaring, enz., enz....."

1940-1945

Net als voor iedereen betekende de oorlogsjaren harde, droeve tijden voor Jan DE CLERCK. De brand van het Stadhuis-museum in mei 1940 was een ware ramp voor het Oostendse kunstpatrimonium. Talloze meesterwerken verdwenen in de vlammen; ook werken van Jan DE CLERCK, ondermeer zijn "Onder Sneeuw" en het "Portret van Xavier Decock".

In juli '40 schonk DE CLERCK een geaquarelleerde repliek van "Onder Sneeuw" aan de Stad Oostende : in goudgeel en wit zien we de verstilde scheepswerven aan het "Derde Handelsdok". Wachtend op de dooi (3). In een Oostendse privéverzameling bevindt zich een versie in houtskool van dit superbe werk.

Naar verluid zou Jan DE CLERCK tijdens de oorlog vanwege de Duitse overheid voorstellen voor tentoonstellingen hebben gekregen. Stellig besloten zich buiten de politieke molen te houden, zou DE CLERCK elk aanbod afgeslagen hebben.

Dan kwam de evacuatie van de oudere stadbevolking... In februari '44 kreeg Jan DE CLERCK vanwege de Duitse overheid het bevel in de loop van maart '44 Oostende te verlaten. DE CLERCK en zijn vrouw vonden onderkomen in het Brabantse plaatsje Oisquercq. Jan DE CLERCK schilderde er tal van lichte aquarellen : velden, tuinen, bossen, buitenlui...

Bij hun terugkeer in 1945 vonden ze hun huis fel beschadigd terug. De herstellingswerkzaamheden waren een onoverkomelijke overbelasting op het budget van de DE CLERCK's.

(1) afgebeeld in : N. HOSTYN, Emile BULCKE, Oostende, 1988.

(2) Rede uitgesproken door de Heer Ondervoorzitter Jan DE CLERCK op 28 mei 1939 in het Provinciaal Paleis, Balconzaal te Brugge. (klad bewaard in de archieven van "De Vrienden van Jan DE CLERCK").

(3) Verkrijgbaar als prentkaart in het Museum voor Schone Kunsten, Oostende.

(vervolgt)